

„Rendőr, hogyha baj van, ugye megvédsz?”¹ – rendőrség és rendszerváltás

Absztrakt – Írásomban a rendszerváltás és rendőrség kapcsolatát elemzem korabeli sajtóforrások és szakcikkek alapján. Bemutatom a rendőrség állapotát az átmenet éveiben, és azt, milyen új problémákkal kellett szembenéznük. A romló közbiztonságot, új bűnözési formák megjelenését, azt, hogy milyen válaszokat talált a szervezet az 1990-es évek közepére.

Bevezetés

Ha az 1980-as évekre gondolunk, alapvetően két képünk van, amely a rendőrséggel kapcsolatos: az egyik a biztonságérzet. Az még olyan világ volt, amikor reggel a szállítók lerakták a boltok elé a friss kiflit és tejet, és azt nem vitte el senki. Ez az alapvető biztonságérzet a rendszerváltással elveszett: az udvaron vagy nyitott földszinti erkélyen szárított ruhákat ellopták, egyre többen kényszerültek rácsot csináltatni földszinti ablakaikra. Másrészt az 1980-as évekre jellemző a „kádárkolbászos”,² az első tüntetéseken jelen levő, félelmet keltő rendőr alakja. Aki bármikor, bárhol igazoltathat. Makk Károly filmjében, az *Egymásra nézve* című alkotásban az igazoltató rendőr azt mondja: „nem vagyunk mi Amerikában”, és ez bizony így is volt. De előfordult olyan is, hogy a *Fekete Lyuk* nevezetű alternatív szórakozóhelynek saját rendőre volt, a Kalapos becenevű, közkedvelt figura, akit a hely vezetője, Nagy Gyula kért meg arra, hogy biztosítsa a rendet. Mint láthatjuk, színes volt a paletta.

Jelen írásban elsősorban sajtóforrások alapján áttekintem, hogyan alakult át a rendőrség szolgáló és védő szervezetté 1989-től. Milyen új kihívásokkal kellett szembenéznie a rendőröknek a demokratikus rendszerben? Hogyan tűnt el a gyűlölt kádárkolbász, mi volt a *Szolgálok és védünk* jelszó háttere, milyen volt a rendőrnők helyzete?

Mielőtt a rendszerváltás átalakulásának utánajárok, nézzük meg, mi volt a helyzet a szocialista időszakban! Ennek felidézéséhez a televíziós *Kék fény* bűnügyi műsort hívom segítségül, amely meghatározó szerepet játszott a korszak bűnügyi diskurzusában.

Kék fény

A műsor, amelynek említésekor senki sem marad közömbös: vagy nosztalgikusan emlékeznek rá vissza, vagy kritizálják Szabó Lászlót, a műsor fekete bőrkabátos, elsötétített szemüvegű vezetőjét. Talán azért, mert keményvonalasan képviselte a szocialista időszak

¹ Görbe Nóra dala a *Linda* című bűnügyi sorozatban (Bornai Tibor – Görbe Nóra: *Mennyből a rendőr*).

² Az 1980-as évek tüntetői hívták így a gumibotot.

igazságszolgáltatási politikáját. Ez volt az egyetlen bűnügyi magazin: aki bűnügyek felderítésének izgalmára vágyott, annak más televíziós lehetősége nem volt 1965–1989 között. A műsorhoz a Belügyminisztérium illetékesei szállították az anyagot. A műsor alapján Szabó László köteteket is megjelentetett a leghíresebb eseteiből. Az ő műsorában beszélt a Nagyfa galeriből Indián, ő szólaltatott meg először skinheadeket, és amikor Bukszár Tibor rendőrt meggyilkolták a 47-es villamoson, ő állította kamera elé az elkövetőket. 1983-ban a televízió és a rendőrség közös műsorának egy-egy adását mintegy hatmillióan nézték végig. Egy műsor után körülbelül 50 levél érkezett. A műsor alapvető célja volt, hogy az emberek elismerjék a rendőrség munkáját, és állampolgári bejelentések nyomán addig fel nem tárt bűnügyi eseteket oldjanak meg a rendőrök. Vonalas telefon: 497-560, 1363 Budapest, Pf. 19. – voltak a műsor elérhetőségei. 1969-től élt a telefonszám és a postacím, először egy eltűnt fiatalembert találtak meg a nézők segítségével. Kracher János a Baross Pincében sörözött barátjával, majd miután elváltak útjaik, eltűnt. A nézők segítségével derítették ki, hogy belefutott a Dunába – ahogy erről a *Film Színház Muzsika* 1977. április 16-án beszámolt.

1970-ben a piros csíkos trabantos betörőket is bemutatta egy *Kék fény*-adás. Egy világos alapszínű, oldalán piros vagy bordó csíkkal díszített Trabant kombi gépkocsival közlekedtek a betörők. Készpénzt, műszaki és ruházati cikkeket, dohányárut és különösen nagy mennyiségű röviditalt, málna-, citrom- és meggyiszörpöt és húskonzerveket loptak 1965–67 között, számolt be róla a *Tükör* című lap 1970. december 8-án.

Negatív szerepet játszott a *Kék fény* az úgynevezett meggyimagügyben. 1971. október 7-i adásában bűnügyként hozta nyilvánosságra az ügyet, pedig még vádirat sem volt. Sőt, Szabó László nem valódi célját mondta el a családnak, hogy miért forgatnak velük riportot, hanem azt, hogy egy csaló építkezési vállalkozót szeretnének leleplezni, azért keresték fel őket. A *Kék fény* látogatása után két héttel rendőrök jelentek meg a családnál, és üzérkedés vádjával letartóztatták a családfőt. Ráadásul Demeter Béla nemhogy bűnöző nem volt, hanem ügyes vállalkozó, aki 4 Ft-ért felvásárolta a kecskeméti konzervgyártól azt a meggymagot, amit kidobtak volna, és 40 Ft-ért értékesítette. A vállalkozót a rendszerváltás után rehabilitálták, és dokumentumfilm is készült róla.

Mata János, a műsor egyik rendezője ugyanaz volt, akinek a nevéhez kötődik a *Kukori és Kotkoda* című népszerű gyermekrajzfilm-sorozat is. Ő úgy jellemezte, hogy az adások felvétele során a pokol kapui nyílnak meg előttük. A szigorú és igazságos riporter alakja a szocialista időszak ideálisnak tartott állampolgárának szándékozott megfelelni. E megközelítésmódban a riporter az egészséges társadalom képviselője, a bűnöző az, aki elfajzott. És nem feltétlen a körülmények hatására. A *Kék fény* adása élő volt, filmbevételekkel, amelyekben bűnözőket – vagy annak kikiáltott embereket – szólaltattak meg. A műsor munkamódszeréről álljon itt egy példa az 1977. 5. *Kritikából*:

„[...] bemutattak egy fiatalasszonyt, aki kisgyermekét kitette a hidegbe, az autóbuszmegállóhoz. Veszni hagyta! A riporter haraggal kiáltott föl: – Milyen anya az ilyen? Természetesen igaza volt. De messzebbre hordott volna, nagyobb, értékesebb társadalmi hatása lett volna szavainak, ha azt kérdezte volna, annak nyomozott volna utána, miként lehetséges az, hogy a mi társadalmunkban egy fiatal dolgozó nő olyan önző legyen, s úgy elembertelenedjék, hogy saját gyermeke halálát kívánja?”

A *Kék fény*ben közölt, körözött személyt ábrázoló fotóknak többféle hatása lehetett. Egyszer egy orvos a kijózanító állomáson felismerni vélte a körözött személyt. Szabó László a műsorban annyit mondott, hogy a személyt többen látták részegen, mire az igazi körözött, aki épp otthon feküdt, tényleg részegen, Szabó László szerint annyira bepánikolt, hogy önként feladta magát.

Gyilkosságok, öngyilkosságok is szerepeltek a műsor terítékén. A sok eset közül egyet felidézünk, ahol a homoszexualitást ferde hajlamként ábrázolták a *Kék fény*ben. A szocialista időszakban rendőrségi nyilvántartást vezettek a homoszexuálisokról, és megfigyelték őket.

Lengyel István 27 éves vonatvezető-kalauz ferde nemi hajlamai 19 éves korában kezdtek jelentkezni. Szégyellte környezetében. Főnökei előtt ezért alibi kapcsolatot tartott is egy nővel, de ennek a kapcsolatnak nem volt semmi köze a szexualitáshoz. Titokban kereste partnereit. Ez történt szeptember 13-án, vasárnap este is, amikor a Keleti pályaudvar környékén járkált hasonló céllal, és felfedezte a jókötésű, 21 éves Katona István honvéd őrzetöt, aki tétlenül sétált a téren, várta a csatlakozását; Szabolcsból jött, és egy távoli városba, szolgálati helyére tartott. Bőven volt ideje még a vonat indulásáig, ezért elfogadta Lengyel ajánlatát, hogy menjenek fel a közeli lakására, és igyanak meg egy-két pohár konyakot. A gyanútlan fiatalember nem is sejtette Lengyel igazi célját, noha sejtenie kellett volna, hogy egy ilyen friss ismeretség után valaki aligha hív a lakására idegent, kivéve az ellenkező neműeket. A fiatal katona – minden valószínűség szerint becsíphetett –, amikor rádöbrent arra, mit akar tőle Lengyel, ellenállt. Halálát a lakás tulajdonosának kirobbanó, aberrált nemisége okozta: megfojtotta – írta a *Képes Újság* 1981. október 3-án.

Volt olyan városi legenda is, hogy Szabó László fia volt az Abigél becenévű, szintén Szabó László, akit elsőként ítélték el kábítószerrel visszaélés miatt. Abigél világra érzékeny, önmagát kereső fiatalember volt. Néha hosszú, fehér bundában, fehérre meszelt arccal, néha pedig bőrruhában, rohamsisakban és géppisztollyal a nyakában rohangált a városban, de előfordult olyan is, hogy Amanda Learnek öltözött. A tudatmódosító szereket elmondása szerint 13 és fél évesen, a Bartók Béla úti pinceklubban próbálta ki először, előbb Parkánt, majd Gracidint használt. A nyolcvanas évek közepén azt tervezte, hogy húsz év múlva is Magyarországon fog élni, és családja lesz, manapság azonban külföldön él.

Ami a legendát illeti: Szabó csak névrokona volt Szabó „Abigél” Lászlónak; apja valójában egy esztergályos volt, akitől a fiú anyja 21 év házasság után vált el. Seszták Ágnes *Magyar Ifjúság*ban 1985-ben megjelent cikke szerint az apa rendszeresen verte fiát, barátait pedig eltiltotta tőle. Anyja emlékezése szerint Abigél ezután kezdett el csavarogni. A legenda értelmezéséhez tudni érdemes, hogy a szocialista időszakban a deviánsnak tartott fiatalokat előszeretettel ábrázolták „csonka” családból származóknak, s ugyanígy érthetetlennek tartották a belügyi vagy erőszakszervezetben dolgozó szülők gyermekeinek esetleges lázadását. A „kékfényes” és a „drogos” Szabót összekapcsoló

legendát valószínűleg a névrokonság alapozta meg, de a két személy közötti ellentét tehette érdekessé és szélesebb körben ismertté.³

Mi történt Szabó Lászlóval, a *Kék fény* műsorvezetőjével a rendszerváltás után? Ő maga jelentette ki, hogy a régi rendszer újságírójaként egyet tehet: leteszi a tollat. Magándetektív lett, sőt a magándetektívek szövetségének elnöke. 2015-ben hunyt el.

Bűnözés és rendszerváltás

A bűnözés és rendszerváltás téma kapcsán 1989. májusban Vinkovits Béla az állampolgári fegyelem romlásáról, az önkéntes jogkövetés hiányáról számolt be.⁴ Ez már nem az a világ volt, ahol reggel a kiflit és tejet lerakták a szállítók a bolt elé, és azt senki sem lopta el. Ugyanis az átmeneti időszak válságjelenséggel és pánikkal is együtt járt. Az ismertté vált bűncselekmények száma emelkedett, a hivatalos személy elleni erőszak száma is növekedett, az 1988-as rendőrgyilkosság is pánikra adott okot.⁵

1987-ben 300 rendőr sérült meg intézkedés közben. Tizenegyen súlyosan, és öt rendőr használta fegyverét, gumibotot, sprayt jóval többször.⁶ 1988-ban 557 hivatalos személy elleni bűncselekmény történt, 1989-ben 471. Rendőrök sérelmére elkövetett hivatalos személy elleni erőszak 1988-ban 473, 1989-ben 388 volt, Budapesten 119, majd 95.⁷ 39/1974. (XI. 1.) MT rendelet 39. § (1) bekezdése a rendőri eljárás alapvető szabályai tekintetében ezt tartalmazza:

„A közrend és a közbiztonság megsértése vagy veszélyeztetése esetén a rendőr jogosult és köteles bárkivel szemben szolgálatilag fellépni. A rendőr szolgálaton kívül is jogosult és köteles fellépni, ha szolgálatban levő rendőr nincs jelen, vagy szolgálatban levő rendőrt intézkedésében segíteni kell.”

A bűncselekmény megelőzését és megszakítását is a rendőr feladatává tette a Belügy-minisztérium 10-22/24/1985. sz. a Magyar Népköztársaság Rendőrsége Szolgálati Szabályzatáról szóló belügyminiszteri parancs is.

Feltételezhető, hogy Bukszár Tibor halála miatt módosította a rendőrség szolgálati szabályzatát az 1989. július 21-i 1/1989. számú utasítás,⁸ amely szerint

„a rendőr szeszes italtól befolyásolt állapotban – ittasan – nem léphet fel, szolgálatilag nem intézkedhet, kivéve jogos védelem vagy végszükség esetét. A szeszes italt fogyasztott, de az italtól nem befolyásolt – nem ittas – szolgálaton kívüli rendőr szolgálatilag akkor köteles fellépni, ha az intézkedés elmulasztása el nem hárítható hátrányt jelent az állam biztonságára, a bűnüldözés

³ Részletesebben lásd Marinov Iván: Abigél a kékfényes Szabó fia volt? *Urban legends*, 2013. február 8.

⁴ Vinkovits Béla: Intézkedni vagy szolgáltatni. *Belügyi Szemle*, 27. (1989), 5. 80–82.

⁵ Erről részletesebben lásd Tóth Eszter Zsófia: Az utolsó rendőrgyilkosság a szocialista időszakban. *Rendészeti Szemle*, 15. (2015), 6. 117–132.

⁶ Szántó Gábor: *Mundérban mindhalálig. Zsarusírató*. Budapest, ESZGÉ, 2000. 381.

⁷ Szántó (2000) i. m. 381.

⁸ Ezt idézte a Legfelsőbb Bíróság végzése. Bf. III. 953/1989/7.

érdekeire, az élet- és vagyonbiztonságra vagy a rendőr tekintélyére. Rendőr szeszes ital hatása alatt lőfegyverét nem tarthatja magánál.”

A *Belügyi Szemle* 1990. évi 3. számában Siklói György így összegezte a társadalmi állapotokat: „Hazánk egy mélyülő gazdasági, politikai, társadalmi válság állapotából kiutat keresve, rohamos és sok tekintetben ma már nem irányított változások sodrában küzd a gazdaság mindennapi problémáinak megoldásáért, a társadalomirányító rendszerek működőképességének megőrzéséért.”⁹ Hangsúlyozta, hogy a családi, társadalmi kapcsolatok lazultak, a baráti, mozgalmi, iskolai közösségek megtartó ereje csökkent. A vagyonbiztonság gyengülését emelte ki a szerző, nőtt az illegális kereskedelem és valutaforgalom. A vagyon elleni bűnözésnél nőtt a szervezett bűnözés, a csoportképzés. Elharapódzott a konfliktushelyzetek durva megoldása, az időskorúak kifosztása.¹⁰ A rendőrség személyi állományára vonatkozóan problémaként jelentkezett, hogy megnőtt a korhatár elérésével nyugdíjba vonulók száma, a fiatalok közül pedig a gyengébb tanulók, vagy azok jelentkeznek rendőrnek, akiknek korábbi munkahelyük nem vált be. Az állomány egy részét a tényleges szolgálati idő alatt kell kiképezni, ez túlterheltséget okoz.

Láposi Lőrinc hangsúlyozta, hogy a bűnözés nagyságrendje az 1980-as években emelkedett. 1989-ben az ismertté vált bűncselekmények száma egy év alatt 40 ezerrel nőtt.¹¹ A társadalomra veszélyt jelentő, szervezeten, fokozódó erőszakkal elkövetett cselekmények száma magasra szökött. „A bűnözés kiterjedt az egész ország területére. Egyre jobban csökken az olyan települések száma, ahol egy-egy jogsértés még eseményszámba megy.”¹² Új jelenség volt a színesfémlopások szaporodása, a szövetkezeti tulajdon fosztogatása. Minden 3. bűncselekmény lopás volt, minden 5-6. betöréses lopás. 1989-ben tovább szerveződött a magyar gépjárműaffia nyugati autók behozatalára. A nyomozási eredményesség 61,9%-ról, 53,8%-ra, a felderítési eredményesség 42,4%-ról 36,1%-ra csökkent.¹³

A *Belügyi Szemle* 1990. évi 6. számában Finszter Géza a magyar rendőrség válságáról értekezett. A kérdés az volt, mi a rendőrségnek mint szervezetnek a valóságos társadalmi rendeltetése. Másrészt a rendőrség a Kádár-korszakban nem alkotmányos keretek között működött, és ezer szállal kötődött a kudarcot vallott szocialista rendszerhez. A növekvő bűnözés és a csökkenő rendőri hatékonyság Európa-szerte ismert jelenség volt akkoriban.¹⁴ Cél a társadalmat kiszolgáló rendőrség megalapozása volt. A szolgáló rendőrségnek is szüksége van hatalmi jogosítványokra, a közjó érdekében tevékenykedő rendőrnek is feladata a kényszer alkalmazása, az állampolgári jogok korlátozása meghatározott feltételek mellett.¹⁵

Kertész Imre a bűnügyi tudósításról és a személyi jogok védelméről írt a *Belügyi Szemle* 1990. 7. számában. E cikkben a *Kék fény* televíziós műsort elektronikus

⁹ Siklói György: A bűnügyi állomány helyzete. *Belügyi Szemle*, 28. (1990), 3. 15.

¹⁰ Siklói (1990) i. m. 16.

¹¹ Láposi Lőrinc: A bűnügyi helyzet 1989-ben. *Belügyi Szemle*, 28. (1990), 4. 3.

¹² Láposi (1990) i. m. 3.

¹³ Láposi (1990) i. m. 7.

¹⁴ Finszter Géza: A magyar rendőrség válsága. *Belügyi Szemle*, 28. (1990), 6. 5.

¹⁵ Finszter (1990) i. m. 7.

pellengérként jellemezte. Javasolta, hogy a műsor alakuljon át tárgyyszerűen, érdekesen tájékoztató, ugyanakkor a bemutatott személyek emberi méltóságát, személyi jogait tiszteletben tartó műsorrá.¹⁶

Az 1988-as rendőrgyilkosságnál a későbbiekben nagy jelentősége volt az eljárás során a *Kék fény* televíziós adásnak, mivel az ebben tett vallomásokat később a gyanúsítottak visszavonták, azt állították, nem tudták, hogy milyen következménye lesz annak, hogy nyilatkoztak, és azt sem tudják pontosan, hol nyilatkoztak, és mindent kényszer hatására tettek.¹⁷

A személyiségi jogok védelme az eljárás folyamán a Legfelsőbb Bíróság előtt is kiemelt fontosságúvá vált. A Legfelsőbb Bíróság etikátlannak tartotta azt, hogy a jogerősen be nem fejezett Bírósági ügyről Vészi János dokumentumfilmet készített *A halál villamosa* címmel. Pálinkás György szavait idézte a sajtótudósítás:

„Az ügy annak idején meglehetősen heves indulatokat keltett, s a közvéleményt erősen megosztotta, a Bíróságnak ennek ellenére harag és részrehajlás nélkül kellett volna döntenie. De a jog a politika szolgálóleánya, vagy inkább rimája¹⁸ volt s kriminálszociológiai elemzést igényelne, hogy az ítéletet mennyiben befolyásolta a rendőrség akkori megítélése és a fiatalok csoportosulásainak társadalmi fogadtatása. Az eljárásra tehát befolyással lehetett, hogy az átlagpolgár a törvényes rend védelmében fellépő rendőrben is hajlamos volt a diktatúra elnyomó eszközét látni.”¹⁹

Egy rendőrségi hír idő előtti közzététele is nemkívánatos lehetett.²⁰ Ez történt például 1983-ban, amikor a Szépművészeti Múzeum műkincsrablásáról a *Népszabadság* közölt hírt.²¹ Ennek miniszteriális szintű vizsgálat lett a következménye.

Fontos közérdek volt, hogy a sajtó ne hívjon fel önbíráskodásra vagy polgári elégedetlenségi mozgalomra a jogállam keretei között sem.²² És a sajtóból ne lehessen azt megtanulni, hogyan lehetséges bűncselekményt elkövetni, annak nyomait eltüntetni. Kifejezetten igaz volt ez nem közismert bűnelkövetési módszer esetében.

A szervezett bűnözéssel elsőként tudományosan, kandidátusi értekezésben Dános Valér foglalkozott.²³ Akik tagadták a szervezett bűnözés jelenlétét, azzal érveltek, hogy nem az amerikai kartellszerű modellben szerveződtek a magyar bűnözők.

¹⁶ Kertész Imre: A bűnügyi tudósításról és a személyi jogok védelméről. *Belügyi Szemle*, 28. (1990), 11. 18.

¹⁷ Erre vonatkozóan részletesen lásd Tóth (2015) i. m.

¹⁸ Pejoratív szó, jelentése prostituált.

¹⁹ Lencsés: Újabb eljárás a Bukszár-ügyben. *Magyar Hírlap*, 1990. december 12.

²⁰ Kertész (1990) i. m. 23.

²¹ „Elfogták a budapesti képrablók egyikét? Az olasz rendőrség még nem közölt részleteket (Római tudósítónktól.) Szombaton az olaszországi Reggio Emiliában a rendőrség üldözőbe vett három személyt, akik alaposan gyanúsíthatók azzal, hogy részt vettek a budapesti Szépművészeti Múzeumban történt, tavaly novemberi képlopásban. Nem tudni, hogy a rablás kitalálói, vagy csak végrehajtói voltak. A három gyanúsított közül kettő megszökött, egyet letartóztattak. A rendőrség részleteket nem hozott nyilvánosságra, csupán annyit közölt szombat este, hogy a letartóztatott tolvaj neve Morini. Az eddigi nyomozás szerint a háromtagú banda tavaly az olaszországi Odena mellett meggyilkolt egy embert.” *Népszabadság*, 1984. január 15. 9.

²² Kertész (1990) i. m. 23.

²³ Mokány József: Tudományos értekezés a hazai szervezett bűnözésről: Dános Valér: A szervezett bűnözés elemeinek megjelenése a hazai bűnözésben: kandidátusi értekezés. *Belügyi Szemle*, 28. (1990), 12. 35–38.

A *Belügyi Szemle* 1995. 7–8-as számában ismételten terítékre kerültek a közbiztonság aktuális kérdései, Túrós András tollából. Ekkoriban minden egyes nap 1100 bűncselekményt követtek el. Korábban ismeretlen, félelemkeltő módszerek jelentek meg, úgymint védelmi zsarolás, bérgyilkosság, emberrablás. Míg 1990-ben 6 fő ellen fogtak fegyvert, 1994-ben már 52 ellen. A lőfegyver mint eszköz elterjedt, Magyarországot már közvetlenül érintette a kábítószer-bűnözés.²⁴ A szerző kritizálta a korabeli médiát, amely aktuálisan és kendőzetlenül számolt be az erőszakos bűncselekményekről. A rendőrség megbecsülését, életszínvonaluk emelését sürgette a szerző.

Tonhauser László a vele készített interjújában azt emelte ki 1995-ben, hogy a szervezett bűnözés húzóiparága a kábítószer-kereskedelem és a nemzetközi gépjárműbűnözés, az értékpapír- és pénzhamisítás. A román és bolgár bűnelkövetők száma nőtt Magyarországon.²⁵ Románok a zsebtolvajlás, bolgárok a gépkocsilopás területén tevékenykedtek.

Mindenesetre a rendszerváltás társadalmi hatásai mélyen érintették a rendőrséget, akár a bűnözés növekedése, szerkezetének átalakulása, akár a lakossági elvárások szempontjából. A mérleg nyelve az 1990-es évek második felére került egyensúlyba.

Összegezve: áttekintettem, hogy a rendszerváltoztatás küszöbén mely problémákkal kellett a rendőrségnek szembesülnie, így a romló közbiztonság, a bűnözés formáinak átalakulása és az új alapokon szervező demokratikus rendőrség kérdése. Mindezekre a megnyugtató, modern válaszok az 1990-es évek közepére születtek meg.

Felhasznált irodalom

- Elfogták a budapesti képrablók egyikét? *Népszabadság*, 1984. január 15. 9.
- Finszter Géza: A magyar rendőrség válsága. *Belügyi Szemle*, 28. (1990), 6. 3–13.
- Hima Tamás: Interjú a magyarországi szervezett bűnözésről Tonhauser Lászlóval, az ORFK Szervezett Bűnözés Elleni Szolgálatának vezetőjével. *Belügyi Szemle*, 33. (1995), 10. 48–55.
- Kertész Imre: A bűnügyi tudósításról és a személyi jogok védelméről. *Belügyi Szemle*, 28. (1990), 11. 14–24.
- Láposi Lőrinc: A bűnügyi helyzet 1989-ben. *Belügyi Szemle*, 28. (1990), 4. 3–9.
- Legfelsőbb Bíróság végzése. Bf. III. 953/1989/7.
- Lencsés: Újabb eljárás a Bukszár-ügyben. *Magyar Hírlap*, 1990. december 12.
- Marinov Iván: Abigél a kékfényes Szabó fia volt? *Urban legends*, 2013. február 8. Online: www.urbanlegends.hu/2013/02/abigel-a-kekfenyes-szabo-fia-volt/
- Mészáros Gábor: Egyenruhában is szépek. *Kisalföld*, 1995. december 16. IV.
- Mokány József: Tudományos értekezés a hazai szervezett bűnözésről: Dános Valér: A szervezett bűnözés elemeinek megjelenése a hazai bűnözésben: kandidátusi értekezés. *Belügyi Szemle*, 28. (1990), 12. 35–38.
- Sándor Erzsébet: Büroszex. *168 óra*, 1994. június 19. 31.
- Sikló György: A bűnügyi állomány helyzete. *Belügyi Szemle*, 28. (1990), 3. 13–20.
- Szántó Gábor: *Mundérban mindhalálig. Zsarusírató*. Budapest, ESZGÉ, 2000.

²⁴ Túrós András: A közbiztonság aktuális kérdései. *Belügyi Szemle*, 33. (1995), 7–8. 17.

²⁵ Hima Tamás: Interjú a magyarországi szervezett bűnözésről Tonhauser Lászlóval, az ORFK Szervezett Bűnözés Elleni Szolgálatának vezetőjével. *Belügyi Szemle*, 33. (1995), 10. 48–55.

- Tóth Eszter Zsófia: Az utolsó rendőrgyilkosság a szocialista időszakban. *Rendészeti Szemle*, 15. (2015), 6. 117–132. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/3568/2850>
- Túrós András: A közbiztonság aktuális kérdései. *Belügyi Szemle*, 33. (1995), 7–8. 16–23.
- Vinkovits Béla: Intézkedni vagy szolgáltatni. *Belügyi Szemle*, 27. (1989), 5. 80–82.
- Zsarunak és nőnek lenni. *Fejér Megyei Hírlap*, 1994. március 8. 11.